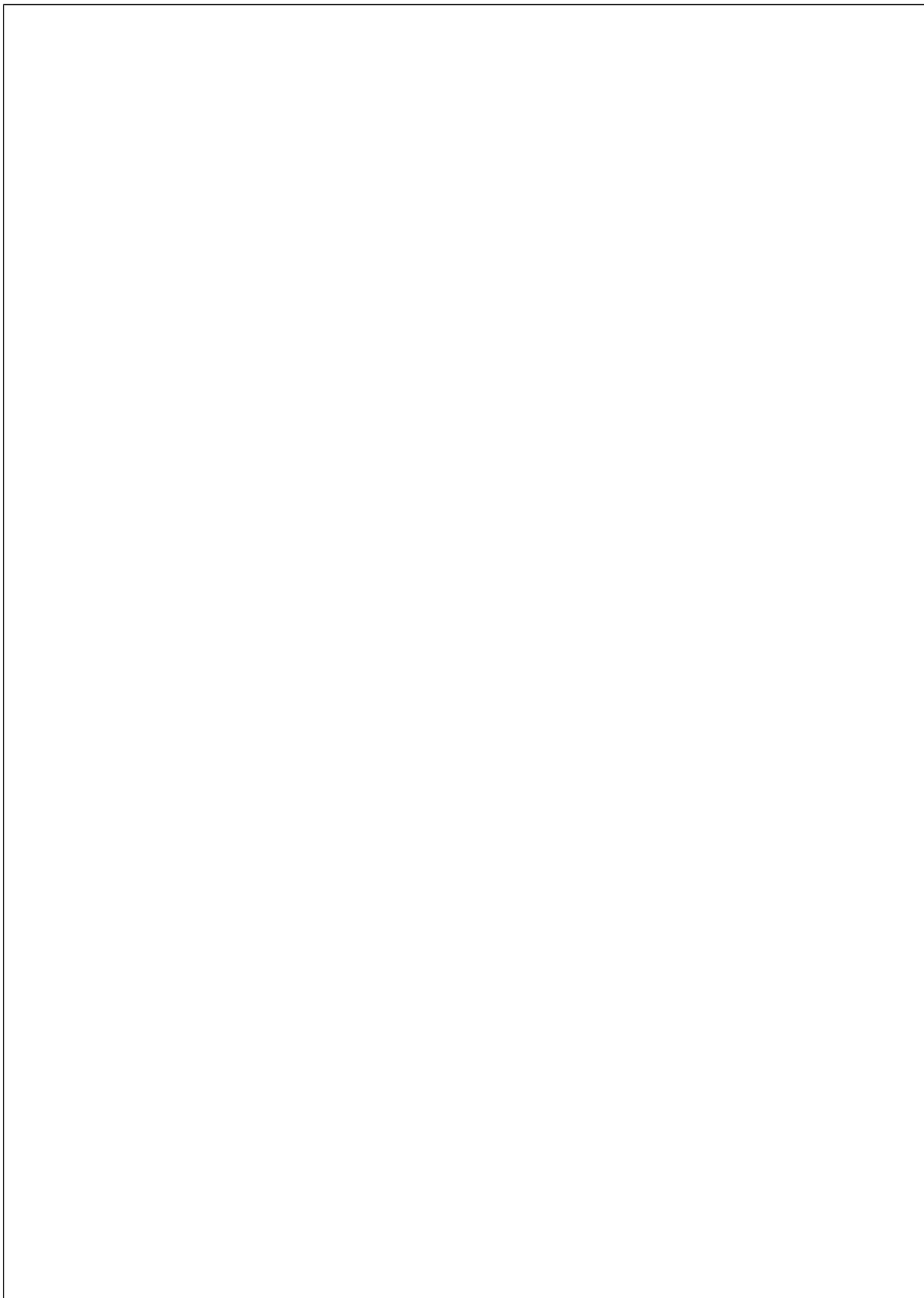

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/186556,Wojciech-Kujawa-Janina-Kruk-Proszac-o-wysoka-szubienice.htm>

1

23.03.2026, 22:38

Wojciech Kujawa: Janina Kruk. Prosząc o wysoką szubienicę

Była jednym z najważniejszych ludzi w wileńskiej Legalizacji, którą kierowała od marca 1947 r. Kilkukrotnie wysłizgiwała się z sowieckich i niemieckich rąk. Jej niepokorna postawa dała o sobie znać najmocniej, gdy w listopadzie 1948 r. została aresztowana przez UB.

13.06.2026

[Aparat bezpieczeństwa](#) [Konspiracja](#) [Represje](#)

Janina Kruk urodziła się 13 czerwca 1914 r. w Wilnie jako córka Ludwika i Leokadii z d. Wysokińskiej. W 1934 r. ukończyła Średnią Szkołę Przemysłowo-Handlową im. Emmy Dmochowskiej w Wilnie. W tym samym roku rozpoczęła pracę jako instruktorka Oświaty Pozaszkolnej. Do jej zadań należało organizowanie i prowadzenie zajęć z kroju, szycia i trykotarstwa oraz kursów gospodarstwa domowego. W 1938 r. wyjechała do Łodzi, aby kontynuować naukę na Wydziale Prawa i Nauk Ekonomiczno-Społecznych filii Wolnej Wszechnicy Polskiej, a rok później podjęła naukę na Kursie Pedagogicznym dla Instruktorów, finansowanym przez Ministerstwo Oświaty.

Działalność podziemna

W sierpniu 1939 r. powróciła do Wilna, gdzie zastał ją wybuch II wojny światowej. Uczestniczyła w obronie miasta, strzegąc magazynów wojskowych. W kwietniu następnego roku włączyła się w działalność konspiracyjną w szeregach Związku Walki Zbrojnej i przyjęła pseudonim „Lidka”. Pełniła funkcje łączniczki i kolporterki podziemnej prasy, przede wszystkim „Polski w Walce”.

We wrześniu 1940 r. została aresztowana przez NKWD, a wkrótce osadzona w więzieniu na Łukiszkach, gdzie przeszła ciężkie śledztwo. 23 czerwca 1941 r. – wraz innymi więźniami – została uwolniona z transportu kolejowego zmierzającego w głąb Związku Sowieckiego. We wrześniu tego roku ponownie nawiązała kontakt z polską konspiracją (tym razem przyjęła ps. „Bronka”), a w następnym miesiącu rozpoczęła współpracę z wileńską Legalizacją, wytwarzającą fałszywe dokumenty na potrzeby członków podziemia.

We wrześniu 1942 r. została aresztowana po raz drugi – tym razem przez gestapo, a w następnym roku wyznaczono ją na wywózkę na roboty przymusowe w III Rzeszy. Dzięki staraniom matki komisja lekarska stwierdziła u Janiny gruźlicę, co uchroniło ją przed deportacją do Niemiec. W zamian została skierowana do pracy w wojskowych magazynach odzieżowych w Wilnie.

W kwietniu 1943 r., pod pozorem depresji, trafiła do szpitala dla nerwowo chorych, z którego wkrótce, dzięki pomocy przyjaciół z konspiracji, uciekła. Na wolności ponownie włączyła się (pod ps. „Lidka”) w działalność Legalizacji, początkowo jako łączniczka, potem w komórce zajmującej się sprawami technicznymi (krypt. „Kuźnia”).

W czasie operacji „Ostra Brama” Legalizacja opuściła miasto, jednak już we wrześniu 1944 r. Janina otrzymała rozkaz reaktywowania działalności komórki. W czerwcu następnego roku, w związku z ewakuacją Okręgu Wileńskiego do Polski centralnej, wspólnie z Michałem

Warakomskim ps. „Piotr”, kierownikiem komórki legalizacyjnej, wyjechała do Warszawy, gdzie wznowiła produkcję fałszywych dokumentów.

► [Czytaj więcej na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Aparat bezpieczeństwa, Konspiracja, Represje

Artykuł